

AMERİKA’NIN GUATEMALA’YA ASKERİ MÜDAHALELERİ

Doç. Dr. Sait YILMAZ*

Maya uygarlığının topraklarında kurulan Guatemala Cumhuriyeti, bir Orta Amerika ülkesidir. 15 Eylül 1821’de bağımsızlığını kazanmıştır. Guatemala, kıızılderili özelliklerini sıkı sıkıya koruyan, hâlâ büyük ölçüde kıızılderili ve İspanyol sömürge dönemi mirasıyla ayakta duran dağlık bir ülkedir. Nüfusun yarısından fazlası Amerikan-Kızılderili karışımıdır. Geri kalan kesimi ise, İspanyol-Kızılderili melezi olan Mestizolardır. Halkın çoğunluğu Hıristiyanlığın Katolik mezhebine bağlıdır ve İspanyolca konuşmaktadır. Nüfusu 2005 verilerine göre 12.800.000 civarındadır. Guatemala Latin Amerika’nın en fakir 10 ülkesinden biridir. Halkın %80’inin fakirlik sınırı altında yaşadığı ülkede gelir dağılımında büyük bir dengesizlik mevcuttur. Guatemalalı yazar Miguel Angel Asturias, romanlarında ABD şirketi United Fruit Company’nin, Guatemala ormanlarını yok ederek açtığı muz bahçelerinde çok ağır koşullarda çalışan işçilerin yaşamını anlatmıştır.

Guatemala’nın Muz Cumhuriyeti Oluşu

18. yüzyılın ikinci yarısında Meksika’da olduğu gibi Guatemala’da da iktidara gelen liberalizm en parlak uygulamasını Justo Rufino Barrios (1873-1885) ile gerçekleştirdi. Barrios, Kilise’nin ayrıcalıklarına ve topraklarına, kıızılderili toplulukların ortak mülklerine el attı. Bu iktisadi uyanış, kahve tarımının gelişmesine ve toprakların Alman tarım İşletmecilerinin denetimine geçmesine yol açtı. Manuel Estrada Cabrera’nın uzun süren diktatörlüğünde (1898-1920) büyüme sürdü. ABD şirketi olan United Fruit Company’nin muz imparatorluğu Atlas okyanusu kıyısında bu dönemde kuruldu¹. United Fruit Company, özellikle üçüncü dünya ülkelerindeki çiftliklerden aldığı havuç, patates, bezelye gibi sebze ve ağırlıklı olarak muz, ananas gibi tropik meyveleri ABD ve Avrupa pazarlarına satmakta idi. Şirketin Guatemala’daki etkisi o kadar büyüktür ki hükümet 1901 yılında ülkenin posta hizmetlerini idare etme yetkisini United Fruit Company şirketine verecektir.

United Fruit sürekli olarak çıkar sağlamak amacıyla çeşitli ülke hükümet yetkililerine rüşvet vermek, işçilerini sömürmek, vergi vermeyerek faaliyet gösterdiği ülkeye yatırım yapmamakla eleştirildi². Şirketin koloni çağındaki uygulamaları çağrıştıran örgütlenmesi, uyguladığı yoğun çalışma koşulları ve çiftliklerinin faaliyet gösterdiği ülkelerdeki siyasi yapıya müdahalesi yüzünden “muz cumhuriyeti” terimi ortaya çıkmıştır. Muz cumhuriyeti” deyimi, bugün “adaletsiz ve dışa bağımlı bir devlet idaresi” anlamına geliyor. Tarihteki gerçek “muz cumhuriyeti” Guatemala olmuştur. United Fruit Company 1901’de Guatemala’nın sağ görüşlü diktatöründen öyle özellikli haklar almıştı ki, bu hakların kullanılmasıyla, “muz cumhuriyeti” doğdu. Uygulanan bilinçli bir plan sonucu ülkedeki ağaçlar kesilmeye başlandı. Ağaçların yok olması toprak kaymalarına neden oldu. Artık, arazilerde tarım yapılamıyordu. Sonuç olarak, halka işi verebilecek tek şirket kalmıştı; o da United Fruit idi. Şirket, insanları neredeyse bedavaya çalıştırdı.

1920 Müdahalesi

20. yüzyılın başında ABD, Latin Amerika cumhuriyetlerinin iç işlerine daha müdahaleci bir tavır almaya başladı. Bölgesel istikrarı sağlamak gerekçesi arkasında ABD deniz piyadeleri 1911’de Honduras’a, 1912’de Nikaragua’ya, 1915’de Haiti’ye, 1916’da Dominik Cumhuriyeti’ne gönderildi. Latin Amerika ülkeleri Birinci Dünya Savaşı’na kayıtsız kalarak ABD’yi gücendirmişlerdi. 20 ülkenin sadece 8’i Almanya’ya savaş ilan etmiş ve gene

* İstanbul Aydın Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi, saityilmaz@aydin.edu.tr

¹ George Black: The Good Neighbor, Pantheon Books, (New York, 1988), p.21.

² Marcelo Bucheli: Bananas and Business: The United Fruit Company in Colombia: 1899-2000, New York University Press, (New York, 2005), p.47-51.

sadece Küba ve Brezilya müttefiklere aktif destek vermişti. Savaş yıllarında Latin Amerika ülkeleri hammadde satışı ile ekonomilerini geliştirdiler. Ancak, 1920'lerin ortasındaki ve sonundaki bunalım gıdayı özelleştirmenin yanlışlığını gösterdi. Bu dönemde çiftçiler umutsuz bir çabayla fiyatları yükseltmek için ekinlerini yok ederken, ekmek isyanları ve açların yürüyüşü olağan manzara haline geldi. Etrafta 'Zengin Çiftçileri Silahsızlandır ama İşçileri Silahlandır' veya 'Açları Besle, Zenginleri Vergilendir' sloganları görünüyordu³. 1920'lere gelindiğinde, artık Guatemala'da United Fruit Company'ne "ahtapot" anlamına gelmek üzere, "El Pulpo" deniliyordu.

1920 yılında ABD Birlikleri Guatemala'da birlik taraftarlarına karşı iki hafta süren bir müdahalede bulundu. Bu müdahalenin arkasında United Fruit (Birleşik Meyva) Şirketi'nin çıkarları vardı. ABD, başkan Carlos Herrera yönetimini devirdi. 1929 depresyonu Avrupa'da olduğu gibi faşist bir dalga getirdi bazı Latin Amerika ülkelerinde ard arda askeri diktatörlükler (caudillo geleneği) dönemi başladı. Bu dönemde ABD'nin Latin Amerika'ya tutumu da yumuşamaya başladı. 1933 yılında Franklin Roosevelt, tek taraflı müdahale yerine İyi Komşuluk Politikası'nı başlattı. General Jorge Ubico'nun yönetiminde yeni bir diktatörlük (1931-1944), yabancı çıkar grupları tarafından da desteklenen bir mali oligarşinin egemen olduğu ülkede, toplumsal yapıları korudu. Halkın yüzde 90'ı toprakların sadece yüzde 10'una sahipti. Bu düzen 1944 yılına kadar sürdü. 1944 yılında orta sınıf ve işçi kesiminin koalisyonu ile Juan José Arevalo başkan seçildi. Yeni anayasa ile birlikte başkan, işçi ve köylünün hayat şartlarını düzeltmek için toprak reformuna karar vermişti. Ancak Arevalo'nun toprak reformu ve milliyetçi yaklaşımı yabancı ülkelerin çıkarlarını özellikle United Fruit Company'ni rahatsız etmişti. 1951 yılında ise daha radikal olan Jacobo Arbenz başkan seçildi.

1954 Müdahalesi

Çoğunlukla yerli halktan oluşan Guatemala'da cehalet, kötü sağlık koşulları ve yüksek ölüm oranları dikkat çekici idi. Ekonomi kahve ve muz ihracatına dayalı idi. Arbenz'in reform programları özellikle Amerikan şirketinin topraklarının kamulaştırılması önerisi ABD hükümeti ile soğuk savaş başlattı⁴. Arbenz, United Fruit Company'ne ait kullanılmayan bir araziye kamulaştırmak istemiş ve şirkete tazminat vermişti. ABD dış siyasetinde etki sahibi çok sayıda yetkili 1950'li yıllarda United Fruit ile bir şekilde ilişki halindeydi⁵. Şirket, Arbenz'in uluslararası bir komplonun aleti olduğuna dair bir kampanya başlattı ve 300 paralı asker kiralarak petrol ulaşımı ve trenlere sabotajlar düzenledi. CIA, 1954 yılında demokratik yollardan seçilen Jacobo Arbenz hükümetini düşürmek için darbe organize etti. ABD, bu müdahalenin gerekçesi olarak diplomatik ilişkileri olmamasına rağmen Sovyetlerin Guatemala üzerindeki etkisinden rahatsız olmasını gösterdi. ABD Başkanı Dwight Eisenhower, Dışişleri Bakanı John Foster Dulles and CIA Direktörü Allen Dulles, Guatemala'nın yasal olarak seçilmiş başkanı Jacobo Arbenz'in komünist olduğuna ve gitmesi gerektiğine karar vermişti⁶.

CIA, Arbenz'i iktidarına son vermek için küçük bir oluşturdu ve Honduras'ta eğitmeye başladı. CIA, sol hükümete karşı müdahale için önce geniş bir propaganda faaliyetine başladı ve subayların rüşvetçi olduğunu iddia etti⁷. CIA ve USIA⁸, isyan ordusu ile

³ Noam Chomsky: Year 501: The Conquest Continues, South End Press, (Boston, 1993), p.171.

⁴ Büyük ölçüde kırsal olan ülkede arazi sahiplerinin %2.2'si ekilebilir arazinin %70'ine sahipti. Toprak reformu ile yaklaşık 100 bin topraksız köylüye arazi dağıtılacaktı. Şirket, toprakları için 16 milyon dolar isterken hükümet 525.000 dolar önerdi.

⁵ Lars Shoultz: Beneath the United States, Harvard University Press, (1998), p.343.

⁶ Piero Gleijeses: Shattered Hope: The Guatemalan Revolution and the United States, 1944-1954, Princeton, Princeton, (NJ, 1991), p.12-43.

⁷ William Blum: Killing Hope: US and CIA Interventions Since World War II, Common Courage Press, (2003), p.45.

ilgili hayali raporlar düzenlemeye başladı. Propaganda için muhalif radyolar kuruldu, el ilanları basıldı, çeşitli gazetelerde Arbenz hükümetinin komünist olduğuna dair makale ve resimler yayınlandı. ABD, Arbenz'in inceleme başvurusunu dikkate almaması için BM'ye baskı yaptı. 1954 yılında CIA, ABD şirketlerinin topraklarını millileştiren Başkan Jacobo Arbenz Guzman'ın yeni hükümetini düşürdü. Bu harekâta Nikaragua'da üslenen bombardıman uçakları da başkent'in bombalanmasında kullanıldı. Darbe, Guatemala'da 40 yıl süren bir istikrarsızlık ve vahşet dönemi başlattı. Darbe ile gelen yeni hükümet reformlara son verdi. Böylece ülkeye şiddet ve siyasi istikrarsızlık hâkim oldu. Ülkede sağcı dikta rejimleri birbirini izledi⁹. CIA'nın organize ettiği askeri cunta ve onun takipçileri terör ve ölüm mangaları ile ülkede hayatı kâbusa çevirdi. ABD'nin getirdiği yeni diktatör Carlos Castillo Armas ve kurdurduğu siyasi partiler özgürlükleri kısıtladı, grevciler için ölüm cezası verildi ve Arbenz'in toprak reformunu iptal etti. Sonraki 30 yıl içinde askeri yönetim altında 100.000 kişi öldü.

1966-1967 Müdahalesi

1960'larda ABD ordusu Guatemala askerlerini ölüm mangaları olarak üzere eğitti. Bu ölüm mangaları 1966 ile 1976 arasında 20 bin Guatemalalıyı öldürdü¹⁰. Guatemalalı subaylar, 1960 yılında Başkan Fuentes'i devirmeye teşebbüs edince ABD Başkanı Eisenhower ülkeye savaş gemileri ve 2.000 deniz piyadesi göndererek Fuentes'in ayaklanmayı bastırmasına yardım etti. Mayıs 1962'de ABD ordusu ayaklanmalara karşı harekât eğitimi için bir üs kurdu. Pentagon'un ayaklanma dediği sol kesimler için "devrim" ve Amerikanın yaptığı "ayaklanmaya (devrime) karşı harekât" idi. Bu üste ABD özel kuvvetleri olan yeşil bereliler yer almakta idi. Bu üste daha önce Fort Gulick'teki Amerikalılar Okulu'nda bu eğitimi almış 15 Guatemala subayı da yer alıyordu. Amerikan ayaklanmalara karşı harekâtının temel felsefesi "havuç ve sopa" idi. Guatemala'da köylülerin kalplerini kazanmak zordu. Gerillalar, köylüler, öğrenciler, işçi liderleri ve profesyonel insanlar hapse atıldı ya da öldürüldü. ABD, 1963-1967 yılları arasında isyancılara karşı yeşil berelilerin de katıldığı yoğun bir karşı ayaklanma harekâtı yürüttü. 1963 yılında aşırı solcu Juan José Arévalo'nun seçimleri kazanmaması için ABD, Guatemala'da aşırı sağ bir darbeyi destekledi.

ABD, Guatemala'ya 1966-1967 yıllarında isyanla baş etmesi için yeşil bereliler, askeri danışmanlar, silah ve işkence uzmanları göndermeye devam etti. Guatemala ordusu isyancılara karşı hava bombardımanı, isyancıları desteklediği düşünülen kasabalara saldırı düzenlenmesi ve ölüm mangaları gibi yöntemler kullandılar. Uluslararası Af Örgütü'ne göre Ekim 1966 ile Mart 1968 arasında 3.000-8.000 arasında Guatemalalı polis ve askerlerin ölüm mangaları tarafından öldürüldü. 1972 yılına gelindiğinde kurban sayısı 13.000'e, dört yıl sonra ise 20.000'e ulaştı. Gerillalara karşı ABD tarafından modifiye edilen F-51(D) savaş uçakları kullanıldı. Uçaklar Panama'dan kalkıp hedefleri üzerine napalm (yangın bombası) attılar¹¹.

ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID), onun Kamu Emniyeti Ofisi (OPS¹²) ve İlerleme İttifakı hep birlikte Guatemala polisine ayaklanmaya karşı koyma operasyonlarına yardım etti. Üst düzey polis memurları ve teknisyenler Panama'daki Inter-Amerikan Polis Okulu'nda eğitim aldılar. AID kayıtlarına göre 1970 yılına kadar 30.000 Guatemala Polisi OPS eğitimi aldı. AID personelinin çoğu ya da tamamı zaten CIA elemanı idi. 1968 yılının sonuna kadar gerillalar üslerinden izole edilerek ve köylüler de kullanılarak gerilla hareketi

⁸ US Information Agency.

⁹ Ancak darbe şirkete yarar sağlamadı. Hisselerinin değeri düşüşe geçti, Eisenhower yönetimi tarafından başlatılan anti-tröst yasaları da şirketi etkileyecektir.

¹⁰ William Blum: *ibid*, (2003), p.58.

¹¹ Eduardo Galeano: *Century of the Wind and Faces & Masks*, Pantheon Books, (New York, 1988), p.123.

¹² OPS: Office of Public Safety.

bastırıldı. 1976 yılına kadar başka ciddi bir gerilla hareketi olmadı. 1970 ve 1971’de yükselen şehirlerdeki şiddet hareketleri ise Amerikalıların adamı olan başkan Albay Carlos Arana Osorio Arana tarafından bastırıldı. Uluslararası Af Örgütü’ne göre bu iki yıl içinde 7.000 insan kayboldu ya da ölü bulundu. 1976 yılında yeni ABD Başkanı Jimmy Carter, insan hakları ihlallerini öne sürerek Guatemala ordusuna askeri yardımı azalttı. 1976 yılında yaşanan büyük deprem Guatemala’da 20.000 kişinin ölümüne neden oldu. Carter ve Reagan dönemlerinde Guatemala yöneticileri insan hakları ihlalleri ile suçlandıysa da bunun dozajı fazla değildi.

1980 Sonrası Guatemala

ABD Başkanı Ronald Reagan’ın 1980’lerde Orta Amerika’daki reform hareketlerine karşı yürüttüğü gizli savaflara yol gösteren Santa Fe Komitesi’nin ‘1980’li Yıllar için Yeni İnter-Amerikan Siyaseti’ belgesi; ‘savaşta bir dünyada gıda silahtır’ demektedir. 1980’lerde ABD’den silah sağlayan Guatemala hükümeti yüzlerce Maya köyüne karşı toprakları küle döndürme siyaseti uyguladı. Dağlık bölgelere kaçanlar ordu tarafından sarıldı ve gıda tedarikleri kesildi. ‘Silahlar ve Fasulyeler’ adlı harekât açlık içindeki kalan yerlileri dağlardan indirip, ‘model köylere’ yerleşmeye zorladı. Vietnam’daki ‘stratejik köyleri’ çağrıştıran söz konusu model köylere girdikten sonra Guatemalalılar hükümetin inşaat projelerinde çalıştırıldı. Yetersiz beslenmenin yaygın bir sorun olduğu Guatemala’nın yamaçları da mülteci kamplarıyla doldu. Devasa borcunu ödemek için hükümet yerlilerin toprağını gasp edip, ticari çiftlikler ve hükümet denetimindeki çiftçilik kooperatifleri kurdu. ‘Mısır İnsanları’ denilen Mayalar ABD gibi sanayileşmiş ülkelere ihraç edilen bezelye, ahududu, ananas ve çilek yetiştirmeye zorlandı.

1981 yılında ABD Dışişleri Bakanı Alexander Haig, alınan bir istihbarata göre aralarında Guatemala’nın da bulunduğu dört ülkenin Sovyetler tarafından hedef alındığını açıklayınca Guatemala’da barış ve güvenlik için yeni bir operasyon başlatıldı. 1981-1983 yılları arasında ABD tarafından finanse edilen ve desteklenen Guatemala askeri yönetimi soykırım yaparak dört yüz Maya köyünü yok etti. Guatemala güvenlik güçleri en az 2.600 köylüyü çeşitli yollarla öldürdü, 76 siyasi kişi suikasta kurban gitti. 1982 yılında Guatemala’nın başına darbe ile General Efraim Rios Montt geldi. Rios Montt Reagan yönetiminden aldığı askeri yardımı artırdı ve isyancılara karşı mücadeleye devam etti. Rios Montt’un 17 aylık görev döneminde, Reagan yönetimi ilk iki yılında Guatemala’ya yaklaşık 15 milyon dolarlık askeri yardım malzemesi verdi. Daha sonra bu yardımların Küba sürgünlerinin Guatemala’da eğitimi için verildiği anlaşıldı.

Ancak, 1983’de başka bir darbe ile yeni başkan Oscar Mejía Víctores oldu. Yeni başkan ABD tarafından eğitilmiş ve darbeyi birlikte planlamışlardı. Amerika, Guatemala askerlerine sonraki yıllarda da eğitim vermeye devam etti. 30 yıllık ayaklanmaya karşı koyma harekâtı Guatemala’da hiçbir şeyi çözmemişti. Ortada ne barış ne de demokrasi vardı. 3 Kasım 1985’te yapılan milletvekili seçimlerinde Hristiyan Demokrat Parti çoğunluğu ele geçirdi. Partinin önderi Vinicio Cerezo da cumhurbaşkanlığı seçimini kazandı. Askeri diktatörlüğün baskısı altında geçen 31 yıllık yolsuzluk ve şiddet dönemi sona erdi. 14 Ocak 1986’da yeni anayasa yürürlüğe girdi. Meclis, sivil yönetime geçilirken çıkarılan ve askeri yönetim döneminde suç işleyen subayların affını hükme bağlayan yasayı kaldırdı. Askeri yönetim sırasında yurtdışına kaçanların (Meksika’da 45 000 kişi) yeniden vatandaşlığa kabulü için girişimler başladı. Bir tarım reformu planı hazırlandı.

1988 yılında Council on Hemispheric Affairs’e göre Guatemala, Latin Amerika’daki en kötü insan hakları siciline sahipti. 1990 yılında ABD, Başkan Vinicio Cerezo Arevalo yönetiminde insan hakları ihlalleri ve uyuşturucu trafiği ile suçladı. Aynı yıl Guatemala’da yaşayan bir Amerikalı iş adamı olan Michael DeVine’in uyuşturucu işindeki askerler

tarafından kaçırılıp öldürülmesi ve ABD kamuoyunun kızgınlığı üzerine Bush yönetimi Guatemala'ya askeri yardımı resmen kesti ama CIA vasıtası ile telafi etti. Clinton döneminde yıllık 5-7 milyon dolarlık askeri yardım yapıldı.1992 yılında Guatemalalı gerilla lideri Efraim Bamaca Velasquez yakalandı ve ortadan kayboldu. Sonraki üç yıl Velasquez'in ABD'li avukat eşi Jennifer Harbury, eşinin bulunması için bir kampanya başlattı. 1995 yılında Bamaca ve DeVine'nin işkence ile CIA tarafından yetiştirilmiş ordu mensupları tarafından öldürüldüğü ortaya çıktı. Buna benzer daha pek çok işkence ile öldürme olayları deşifre edildi.

Ocak 1981'de Eylem ve Dayanışma Hareketi'nden Jorge Seerano cumhurbaşkanı seçildi. Uyguladığı başarısız politikalar sonucu toplumun birçok kesimini karşısına alan Serrano, Anayasa'yı askıya aldı; parlamentoyu ve Yüksek Adalet Mahkemesini dağıttı. Ama birkaç gün içinde devrildi. Kongre onun yerine Romiro de Leon Carpio'yu başkan seçti. 31 Mart 1995'te hükümetle gerillalar arasında "yerlilerin hakları ve kimliklerinin tanınması" konusunda bir anlaşma imzalandı. Tarihinde birçok defa askeri darbeye sahne olmuş ve askerin siyaset üzerinde ciddi bir etkisinin bulunduğu ülkede 19 Eylül 1996'da ise Sivil Otoritenin Güçlendirilmesi ve Demokratik Toplumda Ordunun Rolünün Tanımlanması Mutabakatı ile de ordu sivil demokratik sistem içinde olması gereken yere oturtuldu ve siyasetten tamamen dışlandı. Bütün yapılanmanın tamamlanmasının ardından 3 Aralık 1996'da gerillalar ile hükümet arasında kesin ateşkes anlaşması imzalandı. Böylelikle Guatemala çoğulcu, demokratik ve çok kültürlü bir ülke olarak "medeni ülkeler" arasındaki yerini aldı.

1999 yılında, iç savaşın sona ermesinden sonra ülkeyi ziyaret eden ABD Başkanı Clinton, "karanlık ve acılı" yıllar nedeniyle Guatemala halkından özür diledi ve yanlış yaptıklarını kabul etti. Aynı yıl BM bünyesinde kurulan Hakikat Komisyonu, cunta liderinin karıştığı katliamların hepsini ortaya çıkardı. Ancak Montt, kongre üyesi olduğu için dokunulmazlık zırhına bürünerek, 14 Ocak 2012'de görev süresi dolana kadar hesap vermekten kaçındı. Kongre üyeliğinin sona ermesiyle birlikte dokunulmazlığı düşen 85 yaşındaki cunta lideri, Orgeneral Montt, soykırım ve insanlığa karşı suç işlediği gerekçesiyle mahkemeye çıkartıldı. Katliam emrini verdiği suçlamalarını reddeden Montt, ön duruşmada soruları yanıtlamadı. Yargıç, Montt'un ev hapsinde tutulmasına karar verdi¹³. 200 bin kişinin öldüğü, 50 bin kişinin kaybettirildiği katliam politikasını "silah ya da fasulye" olarak isimlendiren Montt için 30 yıl hapis cezası isteniyor.

ABD, 2010 yılında Guatemala'da insanlığa karşı suç işlemekle suçlandı. Suçlamanın nedeni atmış yıl önce ABD'nin bu ülkede yaptığı bazı tıp deneylerinde yüzlerce kişiye cinsel hastalık bulaştırmış olması idi. Amerikalıların 1946 ve 1948 yıllarında yürüttüğü araştırma, cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı aşı geliştirmeyi amaçlıyordu. Guatemala Cumhurbaşkanı Alvaro Colom bunun insanlığa karşı suç olduğunu söyledi. ABD Başkanı Barack Obama'nın da Colom'a, bu deneylerin ABD'nin değerlerine aykırı olduğunu söylediği açıklandı. ABD konuya ilişkin soruşturma başlatma sözü de verdi¹⁴. ABD'nin United Fruit Company şirketine dönecek olursak; şirket Guatemala'daki son işlerini 1972 yılında tasfiye etti. Mali krizin yaşandığı 1970'li yıllarda Eli Black'e ait AMK ile birleşerek United Brands adını aldı. 1974 yılındaki Fifi tayfunu sırasında, muz üretiminin büyük zarar görmesi nedeniyle, Black, New York'taki Pan American binasının 44. katından Park Caddesi'ne atlayarak intihar etti. 1984 yılında ise Carl Lindner tarafından şirkete *Chiquita Brands International* adı verildi. Şirketin şimdiki ismi *Doyle Food*'dur. Yeni şirket, dünyadaki muz

¹³ Serdar Eroğlu: 'Silah ya da Fasulye' Yargılanıyor! ANF New Agency, (28 Ocak 2012).

¹⁴ <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=59626>
Guatemala: ABD insanlığa karşı suç işledi, 04-10-2010. (Giriş: 09 Nisan 2012).

üretimini hâlâ elinde tutuyor ve ürettiği “Çikita (Chiquita)” muzları hepimize satıyor. 80’li yıllarda Türkiye de şirketten “Chiquita” muzları ithal etmeye başlayıp, Anamur muzlarının üretimini neredeyse yok etti¹⁵.

KAYNAKÇA

BLACK, George Black: The Good Neighbor, Pantheon Books, (New York, 1988).

BLUM; William: Killing Hope: US and CIA Interventions Since World War II, Common Courage Press, (2003).

BUCHELI, Marcelo: Bananas and Business: The United Fruit Company in Colombia: 1899-2000, New York University Press, (New York, 2005).

CHOMSKY, Noam: Year 501: The Conquest Continues, South End Press, (Boston, 1993).

EROĞLU, Serdar: ‘Silah ya da Fasulye’ Yargılanıyor! ANF New Agency, (28 Ocak 2012).

GALEANO, Eduardo: Century of the Wind *and* Faces & Masks, Pantheon Books, (New York, 1988).

GLEIJESES, Piero: Shattered Hope: The Guatemalan Revolution and the United States, 1944-1954, Princeton, Princeton, (NJ, 1991).

SHOULTZ, Lars: Beneath the United States, Harvard University Press, (1998).

TÖRÜNER, Yaman: Çikita Muz Cumhuriyeti, Milliyet, (10 Ağustos 2009).

<http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=59626> Guatemala: ABD insanlığa karşı suç işledi, 04-10-2010. (Giriş: 09 Nisan 2012).

---

¹⁵ Yaman Törüner: Çikita Muz Cumhuriyeti, Milliyet, (10 Ağustos 2009).